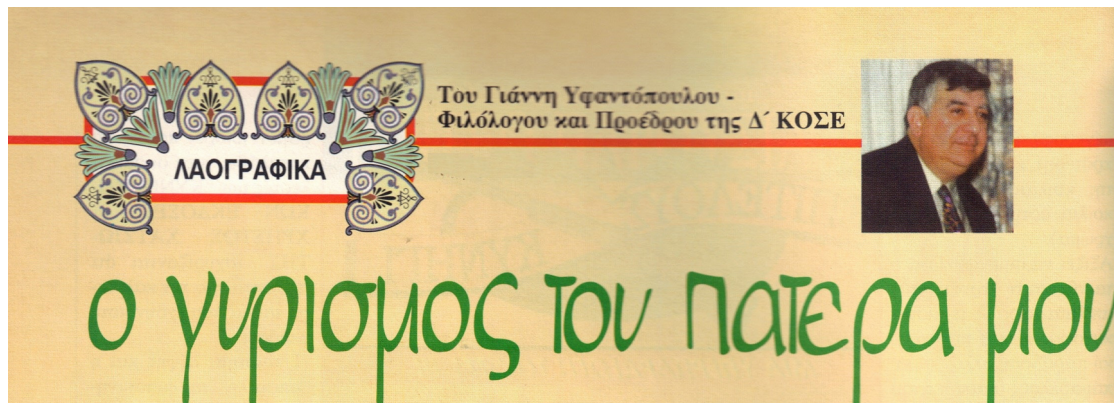

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ
Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ
Του Γιάννη Υφαντόπουλου
Φιλολόγου & Προέδρου της Δ' ΚΟΣΕ

Καλησπέρα και καλώς τα δέχτηκες, Θεια - Ρόιδω, είπε - μπαίνοντας στην αυλόπορτα του σπιτιού μου - ο τότε ταχυδρόμος του χωριού μας Γιώργος Κλέσιορας που δύο φορές την εβδομάδα, ξεκινούσε από τον Προυσό και βαδίζοντας συνεχώς έξι - επτά ώρες έφτανε μέχρι το Γρανά του Προδρόμου, για να φέρει την αλληλογραφία, τα "γράμματα", όπως συνηθίζαμε να λέμε, στους κατοίκους των χωριών της περιοχής μας.

- Έχεις γράμμα συστημένο, Θεια, από τον μπαρμπα - Μήτσο απ' την Αμερική, συμπλήρωσε ο γεμάτος καλοσύνη και καταδεκτικότητα ταχυδρόμος, που είχε πάρει ως γυναίκα του την πρωτανεψιά της μάνας μου Μαρία, κόρη της αδελφής της Γεωργίας Δαλακώστα.

Ήταν και αυτός μανιώδης λαγοκυνηγός και αυτό προφανώς είχε συντελέσει - εκτός της συγγένειάς μας - στο να τον συμπαθώ ιδιαίτερα για τις κυνηγετικές ιστορίες, που μου διηγιόταν συχνά, όταν κάποιες μέρες του χειμώνα αναγκαζόταν απ' το πολύ χιόνι να διανυκτερεύσει στο σπίτι μας.

-Τι να σου φέρω, Γιώργο μου, ρώτησε η μάνα μου. Να σου φέρω να φας;

-Όχι, Θεια, έφαγα στον Τάκη τον Ταραμπίκο στην Κόπραϊνα (Πρόδρομος είναι το σημερινό όνομα του χωριού αυτού) και βιάζομαι να φύγω να προλάβω να πάω στον Προυσό, στο σπίτι μου. Έναν καφέ μόνο να μου φτιάξεις και διάβασε το γράμμα να δούμε τι σου γράφει ο μπάρμπα. Αμέσως η μάνα μου έβαλε το χάλκινο μπρίκι στη φωτιά, φρεσκογανωμένο από Ηπειρώτες γανωματήδες που δυο φορές το χρόνο (στις αρχές της άνοιξης και στο τέλος του καλοκαιριού) έρχονταν στα μέρη μας, για να γανώσουν τα χαλκώματα (μαγειρικά σκεύη), και του έφτιαξε τον καφέ που του ζήτησε. Άνοιξε - στη συνέχεια - το γράμμα και άρχισε να το διαβάζει αργά και ψιθυριστά, γιατί ήξερε λίγα γράμματα έχοντας πάει στο σχολείο μόνο μέχρι τη Δευτέρα (Β') Δημοτικού. Σταμάτησε, όμως, απότομα και φώναξε γεμάτη έκπληξη και χαρά.

-Έρχεται ο Μήτσος μου! Έρχεται ο άντρας μου! Έρχεται, Γιώργο μου, για πάντα. Βαρέθηκε πια τα καταραμένα τα ξένα. Ο που να 'ναι το καράβι θα φτάσει στον Πειραιά.

- Καλώς να τον δεχτούμε, είπε ο ταχυδρόμος σαν ευχή, πίνοντας τον καφέ του και έφυγε για το σπίτι του στον Προυσό, τρεις σχεδόν ώρες δρόμο από το δικό μας σπίτι.

Εγώ έμεινα αποσβολωμένος. Τα είχα χάσει - στην κυριολεξία - με τη χαρούμενη είδηση του ερχομού του πατέρα μου. γιατί μου έλειπε πολύ στα τρία και πλέον χρόνια που δεν τον είχα κοντά μου.

Ασυναίσθητα, θυμάμαι, πήρα το βαρέλι να πάω στην πηγή για φρέσκο νερό ενώ η

μάννα μου κατέβηκε στο κατώγι να βάλει φαγητό στις γίδες και να κλείσει και τις κότες, για να τις ασφαλίσει από κάποια νυχτερινή επίσκεψη της κυρα-Μαριώς, της αλεπούς, που υπήρχε και τότε στα μέρη μας, αλλά όχι σε τόσο μεγάλη αφθονία, όσο σήμερα. Βγαίνοντας απ' τον αυλόγυρο του σπιτιού μου, συνάντησα την αναδεκτή της μάννας μου Ντίνα Κατσίκια (Σιάρκου σήμερα απ' το επώνυμο του άντρα της). Μας έφερνε λαχανόπιτα που μόλις είχε βγάλει από τη γάστρα η μάννα της, η Θεια-Βαγγέλαινα, η κουμπάρα μας.

-Ντίνα, Ντίνα, έρχεται ο πατέρας μου! Είχαμε γράμμα, της είπα και την αγκάλιασα, γιατί την αγαπούσα σαν να ήταν μεγάλη αδελφή μου.

Πρέπει, ωστόσο να σημειώσω ότι στη μικρή γειτονιά μας υπήρχε τόση αγάπη και τέτοιος σύνδεσμος μεταξύ μας που μοιράζαμε και τη μπουκιά μας ακόμη. Ο ένας ήταν για τον άλλο. Κι αν εκδηλωνόταν καμιά μικροπαρεξήγηση, ξεχνιόταν στη στιγμή.

-*“Νερό κι αλάτι ό,τι κι αν είπαμε”* έλεγαν οι μεγάλοι και ήταν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα.

Το βράδυ, καθισμένοι στο τραπέζι, διαβάσαμε και ξαναδιαβάσαμε - με το φως της λάμπας πετρελαίου - η μάννα μου κι εγώ το τελευταίο γράμμα που μας έστειλε απ' τα ξένα ο πατέρας μου.

- *“...Αρρώστησα βαριά, μας έγραφε ανάμεσα στ' άλλα, και λίγο έλειψε να πεθάνω. Έτσι, όταν συνήλθα, πήρα την απόφασή μου να έρθω κοντά σας. Θέλω να πιω λίγο κρύο νερό και να μην αφήσω τα κόκαλά μου εδώ, σε τούτον τον καταραμένο τόπο... Σε πέντε μέρες από τώρα, που σας γράφω, φεύγω με το αεροπλάνο για τη Νέα Υόρκη και από κει δύο μέρες αργότερα φεύγει το καράβι για τον Πειραιά... Έχω πάρει για όλους σας εκεί ό,τι μπορούσα... Καλή αντάμωση και ο Θεός και η Παναγιά η Προυσιώτισσα βοήθειά μας και να μας τα φέρουν όλα κατ' ευχήν”*.

Η αυλόπορτα του σπιτιού μου στην Καστανιά Ευρυτανίας (Απρίλιος 1997).

-Κρίμα που έρχεται έτσι ξαφνικά ο πατέρας, είπα στη μάννα μου. Αν καθυστερούσε λίγο, θα του έγραφα να φέρει ένα ντουφέκι με φυσίγγια να χτυπάμε κανένα πουλί, κανένα γεράκι, ας πούμε, για να μη μας τρώει τις κότες.

-Ντροπή σου, μου απάντησε εκείνη. Τα ντουφέκια να τα βγάλεις απ' το μυαλό σου. Δουλειές και γράμματα να σκέφτεσαι! Μ' αυτά θα γίνεις άνθρωπος. Τα άλλα να τα ξεχάσεις. Κάτσε να 'ρθει ο πατέρας σου - με το καλό - και θα του πω όλα τα καμώματά σου. Ακούς εκεί ένα μυξιάρικο να θέλει όπλα! Άντε, τώρα, είναι ώρα για ύπνο. Καληνύχτα και ο Θεός να σου χαρίζει φώτιση. Ακούς εκεί ο Γιάννης να θέλει όπλα, έλεγε και ξανάλεγε μόνη της. Ανταπέδωσα την καληνύχτα, αγανακτισμένος κάπως, και πήγα για ύπνο. Ξαπλωμένος στο κρεβάτι μου παρακαλούσα το Θεό, την Παναγιά, τον Αϊ-Νικόλα και τον Αϊ-Γιάννη το Θεολόγο, που ήταν άγιοι προστάτες του σπιτιού μας και της γειτονιάς μου, να έβαζαν το χέρι τους για να έφερνε ο πατέρας μου ένα κυνηγετικό ντουφέκι της προκοπής. Έτσι, χωρίς να το καταλάβω με πήρε ο ύπνος.

Το νέο για το γυρισμό του πατέρα μου, μαθεύτηκε αμέσως σ' όλο το χωριό. Πρωί - πρωί ήρθε στο σπίτι μας ο μακαρίτης ο θείος μου, ο Σπύρος ο Λωρίδας, άντρας της θείας μου της Κατερίνης, αδελφής του πατέρα μου.

-Τι έμαθα, Ροίδω; Έρχεται ο Μήτσος;

-Ναι, Σπύρο μου, έρχεται, του απάντησε εκείνη. Έτσι μας γράφει. Όπου να 'ναι το καράβι φτάνει στον Πειραιά.

-Πώς μας έρχεται έτσι ξαφνικά; συνέχισε εκείνος. Έρχεται για πάντα ή θα ξαναφύγει;

-Για πάντα, Σπύρο μου. Βαρέθηκε πια τα ξένα και αρρώστησε κιόλας. Έτσι γράφει. Έρχεται να αφήσει εδώ στον τόπο του τα κόκαλά του... Ύστερα, αλλάζοντας κουβέντα, συνέχισε: Ακούς, Σπύρο μου, ο Γιάννης να θέλει να του φέρει ο πατέρας του όπλο; Πού ακούστηκε αυτό; Θέλει ή δε θέλει ξύλο;

-Έλα, καημένη, της απάντησε εκείνος. Ας' το το παιδί. Καλά λέει. Δεν είπε τίποτα κακό. Καλό είναι στο σπίτι να υπάρχει ένα ντουφέκι. Άλλωστε, όπως λέει κι η παροιμία, "**Το μήλο κάτω απ' τη μηλιά θα πέσει**". Ξέχασες ότι είσαι κόρη του Παναΐτο-Γιάννη, που πέρασε τη ζωή του κυνηγώντας; Πού θέλεις να μοιάσει ο Γιάννης; Στον πατέρα σου έμοιασε. Έχει, βλέπεις, και το όνομά του. Εκείνη δεν είπε λέξη. Έβγαλε έναν αναστεναγμό, ίσως γιατί θυμήθηκε - με τα λόγια αυτά - τον πατέρα της ή - το πιο πιθανό - σκέφτηκε πως "της είχα ψήσει το ψάρι στα χείλη", όπως λέει ο λαός μας, με το πρώτο ντουφέκι που είχαμε μισιακό με τον Αποστόλη Κουβέλη.

-Τα συχαρίκια μου, νουνά, τάξε μου να σου πω, είπε μπαίνοντας στο σπίτι μας, λίγες ημέρες αργότερα, η Γεωργία Νικολάου Κουτρούμπα (Σχίζα σήμερα), ανειψιά από πρωτεξαδέλφη και αναδεκτή του μακαρίτη του πατέρα μου. Έρχεται ο νουνός! Είναι στην Αθήνα. Ήρθε τηλεγράφημα να πάνε στο Γαύρο πέντε αγωγιάτες με τα μουλάρια τους την Τρίτη το βράδυ.

Ο Γαύρος είναι συνοικισμός του Μεγάλου Χωριού, πέντε ώρες δρόμο από το χωριό μας. Εκεί υπήρχαν χάνια, όπου διανυκτέρευαν όσοι πηγαينوέρχονταν στο χωριό μας και σε όλα τα άλλα χωριά της περιοχής μας. Μέχρι το μέρος αυτό έφτανε αυτοκίνητο μέχρι και το 1960, πέντε δηλαδή χρόνια αργότερα από την εποχή για την οποία κάνουμε λόγο. Ύστερα ανοίχτηκαν αυτοκινητόδρομοι για τα χωριά μας.

-Εγώ θα πάω με το δικό μας μουλάρι, είπε η Γεωργία. Ποιοι άλλοι αγωγιάτες λες να πάνε;

-Ο αδελφός σου ο Χαρίλαος, ο κουμπάρος μας ο Τάκης Δαλακώστας, ο Βαγγέλης ο Βαστάκης και ο Αριστείδης ο Τσιώκος, ο αναδεκτός μου, με το μουλάρι του πατέρα του, της απάντησε η μάνα μου.

Οι μέρες μέχρι την Τετάρτη μου φάνηκαν βουνό. Οι προετοιμασίες στο σπίτι και η συμμετοχή μου σ' αυτές - όσο βέβαια μπορούσα - με έκαναν να μη σκέφτομαι συνέχεια αν φέρνει ο πατέρας μου κυνηγετικό όπλο απ' την Αμερική. Απ' τα ξημερώματα κιόλας εκείνης της Τετάρτης, που θα έφτανε στο χωριό μας ο πατέρας μου, το σπίτι μας γέμισε κόσμος. Ήρθαν οι στενοί συγγενείς και από το σόι της μάνας μου και απ' τη μεριά του πατέρα μου.

Ήρθαν ακόμη τα βαφτιστήρια (αναδεκτοί και αναδεκτές) και των δυο γονιών μου, όλη η γειτονιά μας και ο καλύτερος φίλος του πατέρα μου, ο μακαρίτης ο Παντελής ο Δεληκωστόπουλος, ο μπαρμπα-Παντελής, όπως τον λέγαμε, συνομήλικος και συμπολεμιστής του από το 1916 μέχρι το τέλος του 1922.

Όλα αυτά τα χρόνια, που έλειπε στα ξένα ο πατέρας μου, αλληλογραφούσε τακτικά με το φίλο του τον Παντελή. Είχαν και οι δυο υπηρετήσει στο Θρυλικό 2/39 Σύνταγμα Ευζώνων του Μεσολογγίου και στη Σερβία - κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο - κουβαλούσε

Δεξιά: Ο πατέρας μου
στα 1955 σε ηλικία 60 ετών.
Τη φωτογραφία αυτή την
έβγαλε στη Νέα Υόρκη,
πριν αναχωρήσει το
καράβι για τον Πειραιά.

Κάτω: Το μονόκαννο 16άρι
που έφερε, όταν γύρισε από
τα ξένα, ο πατέρας μου.
(φωτογραφία 30/4/97)

στην πλάτη ο ένας τον άλλο πάνω από δέκα ημέρες, όταν - διαδοχικά - είχαν αρρωστήσει από ελονοσία.

Ο Παντελής ο Δεληκωστόπουλος, ο θείος μου ο Σπύρος ο Λωρίδας, ο ξαδερφογαμπρός του Νίκος Κουτρούμπας και ο κουμπάρος μας Σωτήρης Βαστάκης ήταν για τον πατέρα μου τα πιο έμπιστα και αγαπητά του πρόσωπα, όπως πολλές φορές αργότερα - ιδιαίτερα τις κρύες νύχτες του χειμώνα, δίπλα στο τζάκι - είχε τη δυνατότητα να μου διηγηθεί κοινές ιστορίες και περιπέτειες που τους ένωσαν τόσο πολύ.

Στις έντεκα το πρωί στα Κρεβατάκια φάνηκαν τα μουλάρια και οι κύπριοι τους, καθώς χτυπούσαν, μας έφεραν την είδηση της άφιξης του πατέρα μου. Οι αγωγιάτες συνήθιζαν να βουλώνουν

- με φύλλα δέντρων το καλοκαίρι και με εφημερίδες τις άλλες εποχές - τους κύπριους των μουλαριών τους μέχρι τα Κρεβατάκια. Σ' αυτό το μέρος, επειδή απ' εκεί φαινόταν το χωριό, τους ξεβούλωναν για να ακούγονται και να γνωστοποιούν - στο χωριό μας - τον ερχομό κάποιου συγχωριανού μας. Βγήκα και εγώ να προϋπαντήσω τον πατέρα μου. Τον συνάντησα στο Φραγκέικο, όταν κατέβηκε από το μουλάρι για να έρθει με τα πόδια - λόγω της κατηφορίας - καμιά τετρακοσαριά μέτρα μέχρι το σπίτι μας. Με έσφιξε στην αγκαλιά του και τα μάτια του έτρεχαν σαν βρύση.

-Είσαι καλά, παιδί μου; μπόρεσε να πει. Μεγάλωσες! Κοντεύεις να γίνεις άντρας.

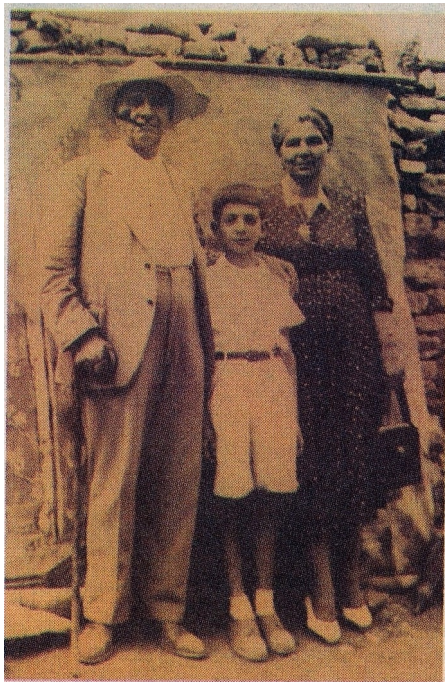
“Λεβέντης από τ' Αγραφα κι από το Καρπενήσι” του απάντησα και τον έκανα να γελάσει. Έτσι με είχε μάθει να λέω στην Αμερική στους Έλληνες, όταν - για να αστειευτούν - με ρωτούσαν να τους πω από πού είμαι. Κατηφορίζοντας για το σπίτι μας ο πατέρας μου κατευθύνθηκε πρώτα στην εκκλησία του Αί-Νικόλα. Η εκκλησία αυτή είναι το παλαιότερο κτίσμα του χωριού μου. Χτίστηκε στα 1795 **“επί της ηγεμονίας του εκ Τεπελένης Αλή Πασά δι' αδείας των κρατούντων, καταβαλόντων τα προς την δαπάνην της οικοδομής των ευσεβών χριστιανών, των εν τη χώρα ταύτη οικούντων”**.

Άνοιξε τη μεγάλη ξύλινη πόρτα με το ίδιο κλειδί, το “γύφτικο”, όπως το λέγαμε, αυτό που, καθώς θυμόταν από τα παιδικά του χρόνια, το βάζαμε πάντοτε πάνω από την πόρτα της εκκλησιάς. Μπήκε μέσα στην εκκλησία και σταυροκοπήθηκε. Τον ακολούθησα κι εγώ. Ύστερα άναψε ένα κερί και γονάτισε μπροστά στην εικόνα του Αγίου.

-Σ' ευχαριστώ, Γέροντά μου, που με έφερες ζωντανό στα χώματά μου, είπε με βουρκωμένα μάτια. Ας είναι δοξασμένο το όνομά σου. Χίλιες δόξες να έχεις.

Παρατηρούσα και εγώ συγκινημένος χωρίς να καταλαβαίνω τίποτα.

Αργότερα, καθώς μεγάλωνα και γνώριζα καλύτερα τον πατέρα μου, κατάλαβα τι ήταν γι' αυτόν εκείνη η στιγμή. Φεύγοντας απ' την εκκλησία του Αϊ-Νικόλα, που απέχει καμιά ογδονταριά μέτρα απ' το σπίτι μου, μου είπε ψιθυριστά - για να μην ακουστεί - ο Αριστείδης ο Τσιώκος: -Ξέρεις, Γιάννη, ο νουνός μου και πατέρας σου φέρνει όπλο. Αυτό ήταν! Έκανα και εγώ το σταυρό μου, ασυναίσθητα μπορώ να πω, και χοροπηδούσα από τη

χαρά μου. Ωστόσο, με κάποια δυσπιστία, ρώτησα τον Αριστείδη: -Αλήθεια, Αριστείδη, έφερε όπλο ο πατέρας μου; Εσύ, πώς το ξέρεις;

-Μας το είπε στο δρόμο, καθώς ερχόμασταν, και μας ρώτησε αν έχει πουλιά στο χωριό. Τι όπλο είναι δεν ξέρω. Πάντως παίρνει φυσίγγια, γιατί, εκεί που φορτώνουμε, είδα και κάποια κουτιά με φυσίγγια. Τα αγόρασε στην Αθήνα, μας είπε.

Η συνάντηση του πατέρα μου - στο σπίτι μας - με συγγενείς, γειτόνους, φίλους και συγχωριανούς ήταν ιδιαίτερα συγκινητική. Βουρκωμένα ήταν τα μάτια όλων και έτρεχαν δάκρυα χαράς. Κράτησα, όμως, στη μνήμη μου για πάντα τη συνάντησή του με τη μάνα μου και με το φίλο του τον Παντελή. Έμειναν για ώρα ο ένας στην αγκαλιά του άλλου και έκλαιγαν ασταμάτητα. Ξεφόρτωσαν, στο μεταξύ, οι αγωγιάτες τα μουλάρια. Κατέβασαν τα μπαούλα, τις βαλίτσες και κάποιους μεγάλους σάκους και φέρανε τα

πράγματα μέσα στο σπίτι. Πλησίασα τον πατέρα μου την ώρα που μιλούσε με το γαμπρό του και θείο μου Σπύρο Λωρίδα και τον ρώτησα:

-Είναι αλήθεια, πατέρα, ότι έφερεις όπλο;

-Αλήθεια είναι, παιδί μου, απάντησε. Έχει πουλιά στο χωριό;

-Έχει, πατέρα, έχει απ' ούλα, του απάντησα γεμάτος ικανοποίηση.

Η μάνα μου, βοηθημένη απ' τις ανεψιές και τις αναδεκτές της ετοίμασε για φαγητό και έστρωσε τα τραπέζια. Φάγαμε όλοι μαζί το μεσημέρι, λες και είχαμε γάμο στο σπίτι. Ύστερα ήρθε η ώρα να ανοίξουμε τα μπαούλα, τις βαλίτσες και τους σάκους με τα δώρα. Εγώ εκεί πρώτος και καλύτερος μπροστά απ' όλους. Δε με ένοιαζε για τίποτα άλλο. Το όπλο ήθελα να δω. Είδε ο πατέρας μου την περιέργειά μου και άνοιξε πρώτα το μπαούλο με το όπλο, που το είχε τυλιγμένο με ύφασμα χωριστά το κοντάκι και χωριστά την κάννη. Η θήκη του, μονοκόμματη, φτιαγμένη από καραβόπανο και δέρμα, ήταν άδεια, γιατί δε χωρούσε στο μπαούλο το όπλο δεμένο.

-Αυτό το όπλο το έφερα για το Γιάννη μου, είπε, γιατί έμαθα ότι θέλει να γίνει κυνηγός, όταν, βέβαια, μεγαλώσει.

-Ναι, πατέρα, έτσι είναι, ξεφώνησα γεμάτος χαρά.

-Αυτά μου κάνεις και ακόμα δεν ήρθες, του είπε με αυστηρό ύφος η μάνα μου. Κάτσε και θα σου πω εγώ τα καμώματα του γιόκα σου με τα ντουφέκια. Τώρα δεν είναι ώρα. Μετά τα λέμε. Εκείνος δεν είπε λέξη. Συνέχισε να βγάζει τα δώρα που έφερε και να κατονομάζει τίνος ήταν το ένα και τίνος το άλλο. Εγώ πήρα τα δυο κομμάτια του όπλου, όπως ήταν τυλιγμένα και εξαφανίστηκα. Κλείστηκα σε ένα δωμάτιο να τα ανοίξω προσεκτικά και με την ησυχία μου. Έβγαλα το σουγιά που είχα μόνιμο σύντροφο της τσέπης μου, αγορασμένο τον προηγούμενο Αύγουστο απ' το πανηγύρι της Παναγιάς της Προυσιώτισσας, έκοψα τους σπόγγους και αφαίρεσα το ύφασμα. Με μάτια γεμάτα έκπληξη είδα ότι είχα μπροστά μου ένα πανέμορφο μονόκαννο 16άρι, φτιαγμένο στον ΚΑΝΑΔΑ (SUPER HAJJAR CANADA έγραφε). Το όπλο αυτό το έφερε ο πατέρας μου, γυρίζοντας από τα ξένα, για να γίνω, καθώς είπε, **ΚΥΝΗΓΟΣ**, όταν μεγαλώσω. Και δεν είχε άδικο.

Τα λίγα σπίτια της γειτονιάς μου, εκτός από το δικό μου σπίτι, όπως είναι σήμερα (Απρίλιος 1997). Τότε (1955) μόνο πλάκες είχαν οι στέγες τους.

Αρχείο και ψηφιακή επεξεργασία: Ζαχαρίας Ζηνέλης

Δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό *ΚΥΝΗΓΟΣ & ΦΥΣΗ* στο τεύχος Σεπτεμβρίου 1997. Το ίδιο κείμενο αλλά με τον τίτλο: **“Το δώρο του πατέρα”** δημοσιεύτηκε και στην Εφημερίδα ΕΘΝΟΣ στο Ένθετο ΚΥΝΗΓΙ, την Παρασκευή 11 Αυγούστου 2000.